

שיפור הכשירות האוריינית הכתובה והדבורה בשפת־האם עברית בכיתות ז-ט שלהב"ת תשע"ח

התכנית

שיפור הכשירות האוריינית בחטיבת הביניים בתחום הדעת עברית ובתחומי דעת נוספים

האוכלוסייה

כיתות ז-ט בכלל בתי הספר העליסודיים דוברי העברית

מטרות מרכזיות

- שיפור הכשירות האוריינית הדבורה והכתובה בשפת האם על פי עקרונות תכנית הלימודים בעברית ובהתאמה ליעדי המשרד
- שיפור העמדות של התלמידים כלפי הוראת תחום הדעת עברית
- שילוב טקסטים מתחומי דעת שונים בשיעורי העברית לשם תרגול והטמעה של המיומנויות האורייניות
- שילוב של מיומנויות אורייניות בשיעורי המקצועות השונים בסיוע מורי העברית בבית הספר
- שילוב רכיבי עמ"ר (ערכים, מעורבות ורלוונטיות) בהוראה ובהערכה תוך הדגשת הממד התוך־אישי בתפקודי הלומד

משימות

- לבסס מושגים בתחום הדעת תוך הקפדה על עקרונות שפת האם.
- לשלב מטלות בהבעה בעל־פה בשפת האם ובתחומי הדעת השונים, תוך זימון התנסויות לרכישת מיומנויות דיבור בציבור.

תפוקות מצופות (על פי מסמך מתנ"ה)

- קיום מערך מטלות בשפת האם שמשולבים בהן תכנים מתחומי דעת שונים
- המורים מזמנים לתלמידים תהליכי למידה המבססים את הקשרים שבין אסטרטגיות החינוך הלשוני לרכיבי תחום הדעת.
- כל המורים המלמדים שפת אם, מתמטיקה ואנגלית משלבים חלופות בהערכה.

שעות הוראה

כל כיתות ז-ט יקצו לכל שכבה לפחות שלוש ש"ש למקצוע העברית (לא כולל ספרות), ולפחות תשע ש"ש לשלוש השכבות.
(שימו לב, לבתי ספר במדד טיפוח מעל 3 (מ- 3.01 ומעלה) לא תינתן שעה נוספת.)

הדרכה

להדרכה הבית ספרית בשנה"ל תשע"ח שתי מטרות:

1. לייעל את ההוראה בשיעורי העברית.
2. למנף את עקרונות שלהב"ת כתכנית מערכתית בבית הספר.

מסגרת ההדרכה

ההדרכה בבית הספר תתקיים בתדירות של פעם בשבועיים-שלושה בהתאם לצורכי בית הספר. המדריכה תגיע לבית הספר לשלוש שעות. ביום זה תתקיים בשעות קבועות סדנה בית ספרית לצוות העברית ולמורים מתחומי הדעת בשכבות ז-ט. יש לשבץ את שעות הסדנה במערכת השעות של המורים כחלק משעות הצוות. כמו כן תצפה המדריכה בשיעורים, תנחה באופן פרטני את המורים ותיפגש עם רכזת העברית.

יום רביעי הוא היום שנקבע במטה להדרכה בתחום הדעת עברית. יש לתאם את ההדרכה עם המדריכה הבית ספרית. אם מתעורר קושי לקיים סדנה ביום זה (מצד בית הספר או מצד המדריכה), יש לקבוע מועד חלופי בתיאום עם המדריכה.

חשוב שבית הספר יצרף מורים מובילים (כגון רכזי מקצוע) להדרכה הבית ספרית. כמו כן חשוב שהאחראי על הפדגוגיה בבית הספר יהיה שותף לתכנון ההדרכה הבית ספרית וישתתף במפגשי ההדרכה.

העברית כמטרה

אחד היעדים שלנו הוא לגרום לתלמידים להבין את חשיבותו של תחום הדעת לצד פעילויות שיעודדו למידה פעילה וחוויתית, חשיבה, חקר ולמידת עמיתים תוך התמודדות עם אתגרי המאה ה-21 ובתוכם טיפוח האוריינות הדיגיטלית.

אחת הדרכים להשגת המטרות האלה היא להעמיק את נושא החלופות בהערכה ולשלב את התלקיט במערך הלמידה. במסגרת החלופות בהערכה, המאפשרות מתן גמישות פדגוגית ואוטונומיה לצוותי ההוראה, ישלבו המורים לעברית התנסויות גם ב"דיבור בציבור" (פרטים נוספים בחוזר המפמ"ר על הוראת עברית תשע"ז ובחוזר שיפורסם לקראת שנה"ל תשע"ח).

העברית כאמצעי – שלהב"ת בראייה מערכתית

כדי להשיג את המטרות שצוינו לעיל יש חשיבות רבה לראייה המערכתית של הטמעת תכנית שלהב"ת בבית הספר. אנו ממליצים להדגיש את הראייה המערכתית הזאת לצד האפשרויות הגלומות בחלופות בהערכה.

בית ספר יכול לבחור באחד מן הדגמים המוצעים להלן:

1. **רכזי מקצוע של כל תחומי הדעת הנלמדים בבית הספר** – הרכזים יקיימו דיאלוג שוטף עם צוות המורים לעברית סביב נושאים אורייניים הרלוונטיים להוראת המקצועות השונים ויפתחו פעילויות הוראה כמענה לצרכים שעלו. ההחלטות שיתגבשו יוטמעו בקרב מורי המקצועות השונים בשיטת "המניפה", במסגרת שעות הצוות.
2. **רכזי מקצוע ומורים מובילים מתחומי הדעת שנבחרו על ידי בית הספר** – כל המורים המלמדים את מקצועות הלימוד שבחר בית הספר ישתתפו בסדנה. במסגרת הסדנה יועלו הצרכים האורייניים המשותפים והספציפיים לתחומי הדעת שנבחרו ויפתחו פעילויות הוראה מתאימות שיוטמעו בשיעוריהם.

כל אחד מן הדגמים שייבחרו, כוללים, כמובן, את כל המורים בצוות עברית.

3. **צוות העברית ילווה את תחומי הדעת** – כל אחד מחברי צוות העברית ילווה תחום דעת מסוים בשיתוף רכז/ת המקצוע מתחום הדעת.

• **אם לבית ספר יש הצעה אחרת, היא תישקל יחד עם המדריכה הבית ספרית ועם המדריכה האחראית על הוראת העברית במחוז.**

אוגדן שלהב"ת – כל הפעילויות שיפותחו במסגרת הסדנה הבית ספרית ובמסגרת צוותי המקצוע, לרבות החומרים שהמדריכה תציג בפני הקבוצה, יאוגדו בתיק **שלהב"ת** בית ספרי מקוון או שאינו מקוון.

חשוב שבית הספר יצרף מורים מובילים (כגון רכזי מקצוע) להדרכה הבית ספרית. כמו כן חשוב שהאחראי על הפדגוגיה בבית הספר יהיה שותף לתכנון ההדרכה הבית ספרית וישתתף במפגשי ההדרכה.

הערכה ובקרה

תהליך ההערכה בחטיבות הביניים בתחום הוראת העברית בכיתות ז-ט יכלול משימות מגוונות של חלופות בהערכה שיקובצו לתלקיט, לצד מבחני מדף ומבחני מיצ"ב פנימי, שיעמדו לרשות בתי הספר. מומלץ להרבות בחלופות הערכה במקום מבחנים. מבחן יכול להיחשב כחלופה בהערכה אם הוא מלווה ברפלקציה, בתכנון משותף של מבחן, במשוב עמיתים וכיו"ב, כמו כן יש לשלב באופן שוטף פעילויות הבעה בעל-פה כמטרה וכאמצעי.

ציוני משימות ההערכה ישוקללו עם רכיבים נוספים של ההערכה החלופית. **חשוב לשמור את הנתונים של התלמידים לשימוש פנימי-בית-ספרי ולתעד באופן מפורט את ביצועיהם כדי לבדוק את התקדמותם.**

השתלמויות

בשנת הלימודים תשע"ח תתקיימנה השתלמויות מקוונות ו"פנים אל פנים". פירוט ההשתלמויות יישלח על ידי המדריכות המרכזות וכן יפורסם באתר הפיקוח על הוראת העברית. כל בית ספר ישלח לפחות נציג אחד להשתלמות.

כל בית ספר מתבקש למלא את [הטופס המקוון](#). שימו לב, שיש מחוזות שביקשו מבתי הספר לשלוח את המידע גם כנייר עמדה/ כמסמך היערכות נפרד.

בברכה,

ד"ר עליזה עמיר
מנהלת ארצית של תכנית שלהב"ת

תומר בוזמן
המפמ"ר על הוראת עברית